

Integracja gospodarcza krajów ASEAN

REALNY CEL CZY ILUZJA?

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

komentarz

11/2017

www.csm.org.pl

**Dr Stanisław Czesław
Kozłowski**

Współpracownik CSM, zawodowy dyplomata z ponad 30-letnim doświadczeniem w Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP. Pełnił szereg funkcji dyplomatycznych na placówkach m.in. w Niemczech i Szwajcarii, a ostatnio – w latach 2011-2015 – był Radcą-Ministrem w Ambasadzie RP w Singapurze i kierownikiem sekcji ekonomiczno-handlowej. Jest autorem wielu publikacji, w tym dotyczących procesów integracyjnych w regionie Azji i Pacyfiku.

Stowarzyszenie Krajów Azji Południowo-Wschodniej powoli integruje swój wspólny rynek. Środowiska businessowe oczekują, że będzie to oznaczało poszerzenie przestrzeni produkcyjnej oraz podejmowanie aktywności businessowej bez obaw i utrudnień z tytułu granic państwowych i podziałów administracyjnych. Eksperti jednak są sceptyczni. Mimo znaczących dokonań ostatnich lat integracja gospodarcza ASEAN pozostaje iluzją, a ugrupowanie jest przede wszystkim wspólnotą działań dyplomatycznych. Według raportu Amerykańskiej Izby Handlu w Singapurze, ASEAN nie będzie w stanie osiągnąć celu, jakim jest wspólny rynek do 2020 roku.

INTEGRACJA GOSPODARCZA KRAJÓW ASEAN

REALNY CEL CZY ILUZJA?

| Dr Stanisław Czesław Kozłowski

2

W opinii prof. Razeena Sally z Lee Kuan Yew School Uniwersytetu w Singapurze, integracja gospodarcza ASEAN stymuluje rozwój regionu w kierunku silnego zbiorowego podmiotu gospodarki globalnej. Proces ten ma jednakże istotne ograniczenia, wśród których najważniejsze to:

- Ekstremalne różnice rozwojowe krajów Azji Południowo Wschodniej, co odzwierciedlają m.in. olbrzymie różnice standardów życia między krajami najbogatszymi i najbiedniejszymi. Przykładowo relacja między Singapurem i Mjanmą ma się jak 40 do 1. Singapur ma gospodarkę opartą na usługach, natomiast w Brunei podstawą jest ropa naftowa; Malezja i Tajlandia szybko się industrializują; Tajlandia i Wietnam są dużymi eksporterami artykułów rolnych; Indonezja i Filipiny pozostają importerami żywności netto; Kambodża, Laos i Birma to państwa, których społeczeństwa mają typowo agrarny charakter;
- Znaczące różnice w polityce gospodarczej poszczególnych krajów ASEAN. Singapur, będący najbardziej otwartą gospodarką w regionie wykazuje obroty handlowe, których całkowita wartość wynosi 400 procent wartości PKB. Na drugim biegunie jest Mjanma, która dopiero niedawno otworzyła granice i wartość jej obrotów handlowych stanowi zaledwie 31 % PKB;
- Ogromne różnice w jakości regulacji prawnych, funkcjonowania instytucji oraz stosunku do przedsiębiorczości. Według danych Banku Światowego Singapur zajął pierwsze miejsce w świecie pod względem "łatwości prowadzenia działalności gospodarczej" w 2016 r. i drugie w 2017 r. Niezłe plasują się w rankingu za 2017r. Malezja (23) i Tajlandia (46), ale inne kraje zajmują odległe miejsca: Indonezja – 91(w raporcie podkreślono, że znalazła się w grupie krajów najszybszych zmian, przesunięcie w górę o 18 miejsc), Kambodża -131, Mjanma -170. Na tak duże zróżnicowanie gospodarek nakładają się odmienności wyini-

INTEGRACJA GOSPODARCZA KRAJÓW ASEAN

REALNY CEL CZY ILUZJA?

| Dr Stanisław Czesław Kozłowski

3

kające z geografii, historii, kultury, warunków demograficznych, jak i systemów politycznych.

Wśród zagrożeń dla procesów integracyjnych można wymienić:

- Spowolnienie wzrostu gospodarczego w Chinach, które ma wpływ na eksport z krajów ASEAN towarów będących częścią światowego łańcucha dostaw, wywozu przeznaczonego na rynek chiński i na potrzeby chińskich inwestycji w krajach ASEAN;
- Szybki wzrost kredytów konsumenckich, przy jednocześnie powiększającym się nawisie aktywów. W tej sytuacji ryzyko nowego kryzysu staje się prawdopodobne, zwłaszcza w świetle zaostrzania globalnej polityki monetarnej ("zwężanie" strumienia dopływu pieniądza przez Bank Rezerw Federalnych USA), jak i prawdopodobieństwa zwiększenia wysokości stóp procentowych na Zachodzie. Generalnie kraje ASEAN są obecnie znacznie lepiej przygotowane na globalne wstrząsy i zawirowania niż miało to miejsce podczas azjatyckiego kryzysu finansowego w 1997 roku. Lepsze są warunki fiskalne i pieniężne, kurs walut bardziej elastyczny. Znacznie mniejsze jest zagrożenie krótkoterminowym zadłużeniem zagranicznym, a rynki obligacji są głębsze.
- Opóźnienia reform strukturalnych w polityce wielu rządów krajów ASEAN, chcących tą drogą zmniejszyć ryzyko zakłóceń na rynku. Widoczne jest to zwłaszcza w zaostrzonych warunkach globalnej konkurencji monetarnej i spadających cen towarów. W ten sposób niezreformowane pozostają duże obszary rynku ziemi, pracy i kapitału. Dotyczy to również sektora publicznego. Liberalizacja międzynarodowego handlu i inwestycji uległa spowolnieniu lub - zwłaszcza po decyzji prezydenta D. Trumpa (styczeń 2017 r.) o wycofaniu USA z porozumienia Trans-Pacific Partnership (TPP) - utknęła w martwym punkcie. Nie potwierdziły się oczekiwania, że skutkiem decyzji D. Trumpa będzie przyspieszenie w negocjacjach zainicjowanego przez ASEAN

INTEGRACJA GOSPODARCZA KRAJÓW ASEAN

REALNY CEL CZY ILUZJA?

| Dr Stanisław Czesław Kozłowski

4

konkurencyjnego porozumienia liberalizacyjnego, jakim jest Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP). W tym kontekście za swego rodzaju paradoks w opinii niektórych obserwatorów należy uznać fakt, że USA wycofują się ze sztan-dardowego kierunku, tj. polityki promowania wolnego handlu, a ich rolę przejmują autorytarne Chiny.

Światowe sieci zaopatrzenia szansą ASEAN

Jednocześnie, międzynarodowe koncerny szukają nowych lokalizacji w związku z rosnącymi kosztami inwestycji w Chinach i w sytuacji gdy Azja Południowa, w szczególności Indie, otwierają się na rynki światowe, to pracochłonna produkcja na eksport będzie przenoszona w tamtym kierunku. Niesie to ogromne możliwości dla krajów ASEAN, w tym udziału w regionalnej produkcji azjatyckich sieci, działających w przestrzeni między Chinami i Indiami. Prof. Sally stawia tezę, że większość krajów ASEAN potrzebuje nowych reform strukturalnych, aby nie tylko lepiej radzić sobie z wstrząsami zewnętr-

nymi, ale również do wykorzystania pojawiających się możliwości w światowych sieciach zaopatrzenia.

Zbiorowy wysiłek krajów ASEAN może w najlepszym wypadku mieć pomocnicze znaczenie, ale sukces zależeć będzie od konkretnych działań poszczególnych rządów. Jeśli politycznie trudne reformy zostaną wprowadzone, ASEAN stanie się jeszcze bardziej charakterystycznym i cennym zbiorowym podmiotem gospodarki światowej. Obecnie potrzebna jest druga generacja reform rynkowych, mających na celu uzyskanie zdolności rozwiązywania problemów, będących skutkami zawirowań i kryzysów zewnętrznych oraz wykorzystywania nowych możliwości regionalnych i globalnych.

Konkluzje

Wspólnota gospodarcza ASEAN czyli swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i ludzi w regionie, winna skutkować znaczącymi korzyściami, na pierwszym etapie głównie z silniejszych powiązań ze światowymi sieciami dostaw. Większość wewnątrzregionalnych taryf została zniesiona, a postęp został osiągnięty poprzez uproszczenia i

INTEGRACJA GOSPODARCZA KRAJÓW ASEAN

REALNY CEL CZY ILUZJA?

| Dr Stanisław Czesław Kozłowski

5

harmonizację procedur celnych, transgraniczne projekty infrastrukturalne i otwarcie przestrzeni powietrznej ASEAN dla tanich linii lotniczych. Postęp widoczny jest w realizacji kilku inicjatyw integracji regionalnej, zwłaszcza subregionu Great Mekong i regionu Iskandar-Singapur.

Wśród obserwatorów istnieje zgoda, iż w krajach ASEAN coraz bardziej widoczna jest konwergencja, co odzwierciedlają m.in. powiązania z globalną gospodarką. Początki sięgają lat osiemdziesiątych, kiedy to wszystkie kraje ASEAN wprowadziły liberalizację wymiany handlowej oraz w zakresie bezpośrednich inwestycji kapitałowych. Średnie taryfy importowe w większości krajów ASEAN utrzymują się na poziomie około 5 procent i we wszystkich krajach, z wyjątkiem Indonezji, Filipin, Laosu i Mjanmy stosunek handlu zagranicznego do PKB wynosi ok. 100% lub wyższej.

ASEAN stał się silnym ośrodkiem regionalnej produkcji części i komponentów w globalnych sieciach dostaw, co wytworzyło najsilniejsze w historii powiązania handlowe i produkcyjne ASEAN z północno-wschodnią Azją, w tym z Chinami. Poprawa koniunktury rozwiniętych

gospodarek zachodnich, szczególnie Stanów Zjednoczonych, przyniesie impuls wzrostu gospodarczego ASEAN poprzez eksport. Generalnie rzecz biorąc ugrupowanie ASEAN osiągnęło postęp w zakresie eliminacji i ograniczania barier taryfowych w odniesieniu do towarów, usług i inwestycji, ale nadal problemem są bariery pozataryfowe. Większość ograniczeń handlu wewnątrzregionalnego istnieje w tej właśnie płaszczyźnie i nie są to cła czy kontyngenty "na granicy". Znacznie słabiej niż w handlu i inwestycjach zaawansowana jest integracja monetarna i finansowa ASEAN.

Największych trudności spodziewać się należy w zakresie swobody przepływu osób, gdzie założenia idą w wyłącznie w kierunku wprowadzenia większej harmonizacji przepisów regulujących zatrudnianie specjalistów, a nie w swobody wyboru miejsca pobytu i pracy w rozumieniu europejskim.

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH